

πιθήκου.» Ἄλλ' ὁ Δάρβιν δὲν ἦτο ἄθεος· τοῦτο ἀποδεικνύεται ἀριθμήτως ἐκ τῆς αὐτοβιογραφίας καὶ τῶν ἐπιστολῶν του.

Κατὰ τὴν παιδικὴν καὶ νεανικὴν του ἡλικίαν, κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ πλοῦ, ὁ Δάρβιν ἐπίστευεν εἰλικρινῶς, παραδεχόμενος πάντα τὰ δόγματα τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας, τὸν μάλιστα ὥστε ἐξήγειρε τὴν ἰλαρότητα τῶν συμπληρώτων του, οἵτινες ἐν τούτοις δὲν ἦσαν ἄθρησκοι. Ἀπὸ τοῦ 1836 μέχρι τοῦ 1839, μετὰ βαθείας σκέψεως μετέβαλεν ὁ Δάρβιν τὰς ἰδέας αὐτοῦ. Ἀπὸ χριστιανοῦ ἐγένετο θεϊστής· ἡσθάνετο τὴν ἀνάγκην δημιουργοῦ, βλέπων τὸ δημιουργημα, τὴν ἀνάγκην νομοθέτου βλέπων τοὺς πλήρεις μεγαλείου νόμους οὓς ἐξηρέυνα καὶ ἡρμήνευε, παρεδέχετο δὲ ὅτι οἱ νόμοι ἐξακολουθοῦσι τὴν πορείαν των ἄνευ μεσολαβήσεως τοῦ ἀρχῆθεν θέντος αὐτοῦς.

«Δὲν δύναμαι νὰ πεισθῶ λέγει που, ὅτι ὁ ἀγαθὸς καὶ παντοδύναμος Θεὸς ἐδημιούργησε τοὺς ἰχθυόοντας (παράσιτα ζωῶφια τρεφόμενα ἐκ τῶν καμπῶν ἄς θανατοῦσι) ἐκ προθέσεως, ἐπὶ τῷ ὀρισμένῳ σκοπῷ νὰ ζῶσιν ἐν τῷ σώματι τῶν καμπῶν, οὔτε τοὺς ποντικούς ὅπως διασκεδάζωσι μετ' αὐτῶν αἱ γαλαῖ.» Ἀλλὰχοῦ δέ· «Ὁ κεραυνὸς φονεῖει ἄνθρωπον τινα καλὸν ἢ κακόν, ἔνεκα τῆς λίαν περιπλόκου ἐπενεργείας τῶν φυσικῶν νόμων.» Ὁ Δάρβιν λοιπὸν ἐπίστευεν ὅτι οἱ νόμοι οἱ διέποντες τὸ σύμπαν, οὓς ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς δὲν δύνανται νὰ μεταβληθῶσι. «Ἐν τούτοις, λέγει, οὐδέποτε ὑπῆρξα ἄθεος. Οὐδέποτε ἡρνήθην τὴν ὑπαρξίν τοῦ Θεοῦ. Εἰς Ὀλλανδὸν τινα ἔγραφε· «Τὸ μεγαλειότερον ἐπιχείρημα περὶ τῆς ὑπάρξεως Θεοῦ μοι φαίνεται ὅτι εἶνε ἡ ἀδυναμία εἰς ἣν εὐρίσκόμεθα νὰ νοήσωμεν ὅτι τὸ μέγα καὶ ἐκπληκτικὸν τοῦτο σύμπαν μετὰ τῶν ἐπ' αὐτοῦ ὄντων εἶνε προϊόν τυχῆς.» Ἐν ἄλλῃ δ' ἐπιστολῇ ἔγραφε· «Νομίζω ὅτι ἡ θεωρία τῆς ἐξελίξεως εἶνε καθ' ὅλοκληρίαν ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν εἰς Θεὸν πίστιν· ἀλλὰ πρέπει νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ ὁρισμὸς τῆς ἐννοίας Θεὸς ποικίλλει κατὰ τὰ πρόσωπα.» Καὶ ἐξ ἄλλων ἐτι χωρίων τῆς αὐτοβιογραφίας καὶ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Δάρβιν καταφαίνεται ὅτι ἦτο Θεϊστής καὶ οὐχὶ ἄθεος.

Ὁ Δάρβιν ἀπέθανε τῇ 19 Ἀπριλίου 1882, ἐκ νοσήματος τῆς καρδίας. Τοὺς τελευταίους τῆς ἀσθενείας του μῆνας παρεπονεῖτο ὅτι εἶχε μεγάλην ἀδυναμίαν καὶ ζάλην. Εἶδεν ἐρχόμενον τὸν θάνατον ἀλλὰ δὲν τὸν ἐφοβήθη, καὶ ἐξέπνευσεν ἐν μέσῳ τῶν οικείων του. Τῇ προτάσει μελῶν τινων τοῦ κοινοβουλίου ἐνεταφιάσθη εἰς τὸ Οὐετσμίνστερ. Ἀναπαύεται οὐχὶ μακρὰν τοῦ Νεῦτωνα, δικαίως δὲ ἡζιώθησαν βασιλικῆς ταφῆς οἱ βασιλεῖς οὗτοι τῆς διανοίας.

Κ.

## ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Ἡ εὐτυχία εἶνε λευκὴ ἢ ῥοδαλὴ· οὐδεὶς ποτε διανοήθη νὰ τὴν χρωματίσῃ ἄλλως.

Ὁ ἄνθρωπος εἶνε οἷος ὁ ἔρως αὐτοῦ.

Ἡ ἀγέρωχος γυνὴ ἢ ἀπαξιῶσα νὰ ζητήσῃ στήριγμα παρὰ τῷ ἀνδρὶ ἀπόλλυσι τὸ κατ' ἐξοχὴν θέλητρον τοῦ φύλου αὐτῆς.

Ἀνάμνησις εἶνε ἡ σκιά τῆς εὐτυχίας.

Εἶνε εἶδος ἀγνωμοσύνης τὸ ν' ἀγαπᾶται τις καὶ νὰ μὴ εἶνε εὐτυχής.

Ἐν ταῖς σχέσεσι ταῖς μᾶλλον οικείαις, ταῖς φιλικωτάταις, ἢ κολακεία καὶ ὁ ἔπαινος εἶνε τόσον ἀπαραίτητοι ὅσον τὸ ἔλαιον ὅπερ καθιστᾷ εὐχερῇ καὶ ἀθόρυβον τὴν στροφὴν τοῦ τροχοῦ.

## ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἡ βασίλισσα Βικτωρία, ἥτις τὰς χειμερινὰς διατριβὰς αὐτῆς ποιεῖται εἰς τὴν ἐν Βάλμοραλ τῆς Σκωτίας πεφημισμένην ἔπαυλιν, ἔμαθεν ἐσχάτως ὅτι νεανίς τις τῶν περιοικῶν διατέλει ἐν ἀπελπισίᾳ διότι τὴν ἐγκατέλειπεν ὁ μνηστὴρ της, προτιμήσας ἄλλην ἔχουσαν προῖκα 200 λιρῶν στερλινῶν. Ἡ ἄνασσα εἰδοποίησε τὴν νεανίδα ὅτι θὰ ἐλάβανεν ἴσην προῖκα παρ' αὐτῆς, ἀμα ὡς εὗρισκε νέον μνηστῆρα. Μαθὼν τοῦτο ὁ πρῶτος μνηστὴρ ἔσπευσεν ἀμέσως νὰ συνδιαλλαγῇ. Ἀλλ' ἡ βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας ἀνήγγειλεν εἰς τοὺς γονεῖς τῆς κόρης, ὅτι τὴν ὑποσχεθεῖσαν προῖκα θὰ δώσῃ ἐὰν ἡ νεανίς εὕρῃ μνηστῆρα, δυνάμενον νὰ τηρήσῃ τὸν δοθέντα ὅρκον.

Περιεργοτάτην διαθήκην ἐγκατέλειπεν ὁ ἀποθανὼν ἐσχάτως ἐν Βαθ Ἀγγλος ἀντισυνταγματάρχης Nach. Κληροδοτεῖ δι' αὐτῆς ἐτήσιον εισόδημα 10 λιρῶν στερλινῶν εἰς τὸ κωδωνοστάσιον τοῦ πρεσβυτερίου τοῦ Βαθ, ἐπὶ τῷ ὅρῳ ὅτι ὁ κωδωνοκρούστης θέλει κρούει πενθίμως τοὺς κώδωνας ἀπὸ τῆς 8ης πρωτῆς μέχρι τῆς 9θῆς ἐσπερινῆς ὥρας τὴν ἐπέτειον τοῦ γάμου του, τούναντίον δὲ χαρμωδῶς κατὰ τὰς αὐτὰς ὥρας τῆς ἐπέτειου τοῦ θανάτου του « ἡμέρας καθ' ἣν—λέγει ἡ διαθήκη—ἀπηλλάγη ἀφορήτου οἰκογενειακῆς τυραννίας καὶ βίου ἀθλίου».

Λίαν χρησίμως ἐφηρμόσθη ἐσχάτως τὸ τηλέφωνον ἐν τοῖς ἀγγλικαῖς νοσοκομείοις· οἱ πυρεσσόντες καὶ οἱ πρὸ κολλητικῶν νοσημάτων προσβαλλόμενοι δὲν εἰσεύρουσαν πῶς νὰ ἐκδηλώσωσι τὴν εὐαρέσκειάν των. Τὸ τηλέφωνον τοποθετεῖται παρὰ τὴν κλίνην τοῦ ἀσθενοῦς, ὅστις εὐκόλως δυνάμενος οὕτως νὰ ἐμιλῇ

και νὰ ἀκούη, συνομιλεῖ μετὰ τῶν φίλων του, καὶ ἀκροᾶται τῶν ὑπ' αὐτῶν ἀναγινωσκομένων αὐτῷ ἐφημερίδων, χωρὶς νὰ παρίσταται ἀνάγκη νὰ ἐρχῶνται οὗτοι εἰς ἄμεσον μετ' αὐτοῦ κοινωνίαν. Τὸ τηλέφωνον νῦν πρόκειται νὰ λάβῃ ἐτέραν ἐφαρμογὴν, ἐξόχως πρακτικὴν, ἐν Λονδίῳ. Πρόκειται νὰ συνδεθῶσι τηλεφωνικῶς μεταξὺ ἀλλήλων τὰ διάφορα νυκτερινὰ ἄστυα, εἰς ἃ προσφεύγουσι ζητοῦντες στέγην οἱ ἀνέστιοι πένητες, ὥστε, ἐν ἡ περιπτώσει ἄστυλόν τι ἔχει κλίνας περισσάς, ἕτερον δὲ δὲν ἔχει, ὡς πολλάκις συμβαίνει, νὰ εἰδοποιήται τοῦτο καὶ ἀποστέλλῃ τοὺς εἰς αὐτὸ προσερχομένους ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει διαθέσιμος χώρος.

Τὴν 10 τοῦ προσεχὺς Μαρτίου ὁ πρίγκιψ καὶ ἡ πριγκίπισσα τῆς Οὐαλίας θέλουσιν ἐορτάσαι τὴν εἰκοσιπενταετηρίδα τῶν γάμων των. Ἐπὶ τούτῳ τὸ δημοτικὸν συμβούλιον τοῦ Λονδίνου ἀπεφάσισε νὰ προσφέρῃ εἰς τὸ ἐπίσημον ζεῦγος ἀργυροῦν πρότυπον ἐν μικρογραφίᾳ τοῦ αὐτοκρατορικῷ ἱνστιτούτου, τοῦ ἀνεγειρομένου εἰς μνήμην τοῦ ἰωβιλαίου τῆς Ἀνάστασης. Πρὸς κατασκευὴν τοῦ δώρου ἐψήφισε τὸ συμβούλιον 525 λίρας στερλίνας ἥτοι 7,125 φράγκα.

Γαλλικὴ τις ἐφημερίς διηγεῖται τὸ ἐξῆς νόστιμον ἀνέκδοτον, ὡς συμβὰν ἐσχάτως παρὰ τὸ Μιλάνον.

Δύο τῶν πλανοδίων ἐκείνων θηριοτρόφων, τῶν περιαγόντων ἀνὰ τὰς πόλεις πρὸς ἐπίδειξιν ἐξημερωμένας ἄρκτους, ἐξήτησαν μετὰ τοῦ ζώου των φιλοξενίαν ἐν τῇ οἰκίᾳ χωρικοῦ τινος τῶν περιχώρων. Οἱ χωρικοί, μὴ γνωρίζοντες ποῦ νὰ τοποθετήσωσι τὴν ἄρκτον, ἐνέκλεισαν αὐτὴν ἐκεῖ ὅπου ἐφυλάσσετο ὁ χοῖρος τῆς οἰκίας, τοῦτον δ' ἐτοποθέτησαν εἰς ἄλλο μέρος.

Κατ' ἐκείνην ἀκριβῶς τὴν νύκτα δύο ζωοκλόποι εἶχον ἀποφασίσει νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ κλέψωσι τὸν χοῖρον, καὶ μίαν ὥραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον ἀπῆλθον πράγματι ὅπως εἰσδύσωσιν εἰς τὸ χοιροφυλάκειον. Ὁ εἰς ἔμεινεν ἐξωθεν αὐτοῦ φρουρῶν, καὶ ὁ ἕτερος εἰσῆλθεν ἐντὸς ἐκτεινῶν δὲ τὴν χεῖρα καὶ ψαύων τὸ ζῶον, ἔλεγε πρὸς τὸν σύντροφόν του — Τί μαλλιαρὸ ποῦ εἶνε τὸ γουρουνί!

Ἄλλ' ἐνθ' ἡτοιμάζετο νὰ προσδῇ περίξ τοῦ τραχήλου τοῦ ὡς χοῖρου ἐνλαβανομένου σχοινίου, αἶφνης ἡ ἄρκτος ἐξαγριεῖται καὶ διὰ τῆς κεφαλῆς πλήττει αὐτὸν κατὰ τὸν στόμαχον ἰσχυρῶς.

Πᾶς τις δύναται νὰ φαντασθῇ τὸν φόβον τοῦ κλέπτου, ὅστις ἀπελθὼν νὰ κλέψῃ τὸν ἀκίνδυνον χοῖρον, εὐρίσκειτο αἶφνης ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὄνυχας ἄγριας ἄρκτου. Ἐνόμιζεν ὅτι εἶχε νὰ κάμῃ μετὰ τὸν διάβολον, τοιαύτας δὲ γοεράς κραυγὰς ἔρρηξεν, ὥστε ὁ μὲν σύντροφός του ἐτράπη εἰς φυγὴν, αὐτὸς δὲ συνελήφθη ὑπὸ τῶν ἀρυπνισθέντων οἰκοδεσποτῶν.

Οὐδὲν κατανυκτικώτερον τῆς ἀγάπης, ἢν ἐκδηλοῖ τὸ γερμανικὸν ἔθνος πρὸς τὸν νοσοῦντα αὐτοκρατορικὸν πρίγκιπα. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῶν ἐορτῶν τῶν Χριστουγέννων ἐπέμψθησαν πλὴν ἄλλων δώρων εἰς τὸ ἐν Βερολίῳ μεγαρόν του καὶ εἰς τὰς ἐν Πότσδαμ καὶ Βέρνστορφ ἐπαύλεις του ἐκ πάσης ἐσχάτης τῆς Γερμανίας τόσαι ἰνδικαὶ ὄρνιθες καὶ χῆνες καὶ νῆσ-

σαι καὶ περιστρεφαί, ὥστε πᾶσαι αἱ αὐλαὶ ὑπερπληρώθησαν καὶ οἱ ὑπηρέται ἤρνούτο πλέον νὰ παραλαμβάνωσι τοὺς ὑπὸ τῶν ταχυδρομικῶν ὑπαλλήλων ἀπαύτως κομιζομένους κλωδούς. Ἐν Σάν-Ρέμφ ἀρίχθησαν ἤδη ἡ ἡγγέλοισιν ἀναριθμητὰ δέματα πλήρη ἀλάντων, πλακουντίων, γλυκυσμάτων κτλ. Τὰ δύο ὑπερμεγέθη δένδρα τῶν Χριστουγέννων, ἅτινα ἐπέμψθησαν εἰς τὸν πρίγκιπα ὡς ἀνάμνησις τῆς πατρίδος, κατέσχον οἱ ἰταλοὶ τελωνοφύλακες εἰς τὰ σύνορα, ἐνεκεν τῆς ἐν Γερμανίᾳ φυλλοξήρας. Ἐξ ἄλλου, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς πρώτης τοῦ ἔτους, οἱ κάτοικοι τοῦ Βερολίνου ἐσκέφθησαν νὰ ἀποστείλωσιν εἰς τὸν πρίγκιπα δῶρον πρωτότυπον, συνιστάμενον εἰς καλλιτεχνικώτατον λεύκωμα κολοσσιαίων διαστάσεων, οὗ τὴν πρώτην σελίδα κατέχει προσφώνημα, γραφὴν ὑπὸ λογίου διακεκριμένου καὶ μετὰ μεγίστης φιλοκαλίας κεχαρταμένου, τὰς λοιπὰς δὲ αἱ ὑπογραφαὶ τῶν κατοίκων. Πρὸς συγκέντρωσιν τῶν ὑπογραφῶν ἰδιαίτεροι κατάλογοι ἠνεφύθησαν ἐν πάσαις ταῖς συνοικίαις τοῦ Βερολίνου.

Ἀρ' ἥς ἰδρῶθῃ ἐν Newport τῆς Βορείου Ἀμερικῆς ναρκοπηγεῖον, ἀπειραθήσαν νὰ φωτίσωσι τὰ βάθη τῆς θαλάσσης δι' ἡλεκτρικοῦ φωτός. Τοιαῦτα δὲ φῶτα κατεβυθίσθησαν τελευταῖον εἰς βάθος 20 ποδῶν καὶ ἐφώτιζον τὸν πυθμένα εἰς ἔκτασιν 150 ποδῶν, οὕτως ὥστε ἦσαν ὁρατὰ καὶ τὰ ἐλάχιστα ἀντικείμενα. Ἡ δύναμις τῶν φῶτων τούτων ἡ λυχνιῶν εἶνε 100 κηρίων. Τοιαῦτα δὲ ἡλεκτρικὰ φῶτα θὰ φέρωσιν ὅλα τὰ ναρκωβόλα πλοῖα τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν.

Παρὰ τοῖς Ἀγγλοῖς γενικῶς, ἀλλ' ἐν Σκωτίᾳ ἰδίως, ἡ Κυριακὴ θεωρεῖται ὡς ἱερὰ καὶ ἀπαράβιατος.

Σχετικῶς πρὸς τοῦτο φέρονται δύο νόστιμα ἀνέκδοτα. Ἐρεὺς τῆς ἐλευθέρως Σκωτικῆς ἐκκλησίας συνήντησέ ποτε ἐνορίτην τινὰ.

— Χαίρω πολὺ διότι σὲ συνήντησα, λέγει ὁ ἱερεὺς, διότι ἔχω πρὸ καιροῦ νὰ σοῦ εἰπῶ κατ' ἐμοῦ, δὲν εἶμαι βέβαιος ὅμως, ὅτι περιπατεῖς ἐνίοτε κατὰ τὴν ἀγίαν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου.

— Τὸ ὁμολογῶ, παππᾶ μου, ἀλλὰ τὸ Εὐαγγέλιον δὲν λέγει ὅτι ὁ Χριστὸς ἐπεριπάτησε τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου ἐντὸς ἀγροῦ σίτου;

— Δὲν λέγω τὸ ἐναντίον, ἀπαντᾷ ὁ ἐξαίρετος λειτουργὸς τοῦ Ὑψίστου, ἀμνηχανῶν πως, ἀλλὰ, προστίθῃν ἀμέσως ἀνακτῶν ὅλην του τὴν ψυχραμίαν, ἐπιτρέψέ μου νὰ σοῦ εἰπῶ ὅτι ἂν ὁ Χριστὸς ἐπεριπάτησε τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου, αὐτὸ μόνον δύναμαι νὰ εἰπῶ, δὲν τὸν θαυμάζω διὰ τοῦτο πολὺ!

Ἄλλοτε πάλιν Ἀγγλος καλλιτέχνης, περιόδων τὴν Ἀγγλίαν, ἔστη καθ' ὁδόν, Κυριακὴν τινὰ, ἵνα θαυμάσῃ τὰ εἰρεπία παλαιοῦ πύργου.

— Πῶς ὀνομάζεται ὁ πύργος αὐτός; ἠρώτησε διερχόμενον χωρικόν.

— Δὲν ὀμιλοῦν σήμερα γιὰ τέτοια πράγματα, ἀπήντησεν ὁ Σκώτος καὶ ἀντιπαρήλθεν.

— Πιστεύεις σὺ ὅτι εἶνε κακὸν νὰ καθήσουν δεκατρεῖς ἐς τὸ τραπέζι;

— Ὅταν ἔχουν μαγειρέψῃ μόνον γιὰ δώδεκα...